

представителями различных этносов по отношению друг к другу. Поэтому мы должны всегда помнить и не забывать, что казахи, казахстанцы – один из самых гостеприимных народов в мире. И это наше главное национальное достоинство и наш выдающийся национальный бренд. Молодежь не должна забывать эти древние традиции...

Список литературы:

- 1 День традиции «Көрісу» готовятся внести в перечень праздничных дат Казахстана. <https://kaztag.kz/ru/news/den-traditsii-k-risu-gotovyatsya-vnesti-v-perechen-prazdnichnykh-dat-kazakhstan>
- 2 Возрождение традиционных обрядов в современном Казахстане. <http://www.heritage.net.unesco.kz/kz/content/information/vozhrozhden.htm>
- 3 Традиции и обычаи казахского народа от рождения до смерти. <https://www.nur.kz/family/school/1797743-tradicii-i-obycay-kazahskogo-naroda-ot-rozdenia-do-smerti/>

ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫНЫҢ ҚОҒАМДЫҚ КЕЛІСІМДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ОРНЫ МЕН РӨЛІ

Альжанова А.С.

Ғылыми жетекшісі: т.ғ.м., аға оқытушы Смағұлов Н.Б.,
Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті

Қазақстан халқы Ассамблеясы – Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті – Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың жеке бастамасымен құрылған, ең негізгі міндеті мемлекет және азаматтық қоғам институттарының этносаралық қатынастар саласындағы өзара іс-қимылының тиімділігін арттыру бағытында жасақталған мекеме болып саналады. Көпэтносты Қазақстан үшін тұрақтылықты, этносаралық келісімді қамтамасыз ету – мемлекеттік саясаттың маңызды басым бағыттарының бірі, әлеуметтік-экономикалық және саяси реформаларды жүргізудің негізгі міндеті болды.

Бүгінгі күнде Қазақстан халқы Ассамблеясының төрағасы – Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев. Алдағы жұмыс жоспары бойынша Ассамблея сессиясы Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың белгілеуі бойынша, қажеттілікке қарай, жылына кемінде бір рет шақырылады. Ассамблеяның және облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және астана ассамблеяларының құрамы Қазақстан Республикасы азаматтарын, этномәдени және өзге де қоғамдық бірлестік өкілдерін, мемлекеттік органдар өкілдерін және қоғамда өзіндік орны, абырой-беделі бар тұлғаларды қамтиды. Қазіргі уақытта Ассамблея жалпы құрамында 394 мүше бар. Біздің елімізде өзге ұлт өкілдерінің діні мен салт-дәстүрін жаңғыртуға барынша жағдай жасалған. Ассамблея қызметі арқасында Қазақстанның этносаралық қатынастар мәселелерін тиімді шешетін ел ретіндегі халықаралық беделін арттыруға ықпал етті. Сонымен қатар Ассамблея этносаралық қатынастар саласындағы мемлекеттік саясатты жүзеге асырушы құралға айналды. Ассамблеяның жұмыс органы Ассамблея Хатшылығы Президент Әкімшілігінің құрылымында дербес құрылымдық бөлім болып табылады. Хатшылықты бір мезгілде Ассамблея Төрағасының орынбасары болып табылатын Хатшылық меңгерушісі басқарады. Осы тетіктер Ассамблеяның мемлекеттік басқару мен қоғамдық қатынастардағы нақты әрекет етуі мен тиімділігінің негізі. Ассамблеяның және облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың ассамблеяларының құрамы Қазақстан Республикасы азаматтарын – этномәдени және өзге де қоғамдық бірлестік өкілдерін, мемлекеттік органдар өкілдерін және қоғамда өзіндік орны, абырой-беделі бар тұлғаларды қамтиды. Парламент

Мәжілісіне Қазақстан халқы Ассамблеясынан сайланған 9 депутат еліміздің барлық этностары атынан өкілдік етеді. Бұдан басқа қазақстандық этностық қоғамдастық өкілдері Парламенттегі өкілдігі өкілді органдарға саяси партиялар арқылы сайлауға тікелей қатысу негізінде жүзеге асырылады. Қазақстан халқы Ассамблеясы өзінің құрылған кезінен бастап орасан біріктірушілік және зияткерлік әлеует жинақтап және халықтық дипломатия институты үлгісіне бейімделе отырып, ұзақ даму жолынан өтті. Еліміздегі 100-ден аса этностың басын біріктіретін бірегей құрылым тұрақтылықты сақтап, республиканың ілгерілей дамуы үшін маңызды роль атқарды. Ассамблея қызметі Қазақстанның этносаралық қатынастар мәселелерін тиімді шешетін ел ретіндегі халықаралық беделін арттыруға ықпал етеді.

Ата-бабамыз «Елдің іші береке, көптің іші мереке» деп айтқан. Қазіргі сәтте елімізде 130-дан астам ұлт өкілдері бір атаның баласындай ашық аспан аясында ынтымақ пен бірлікте өмір сүріп жатқандығы даналық сөзімізге айғақ болып тұрғандай-ақ. Еліміздің тыныштығына сызат түсірмеуді мақсат еткен Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев осыдан 26 жыл бұрын Қазақстан халқы Ассамблеясын құрды. Жұдырықтай жұмылған ел ғана жарқын болашаққа батыл қадам басады демекші, сол күннен бастап, халықтар арасындағы келісім мен толеранттылықты нығайтуға барша ұлт өкілдері жұдырықтай жұмылып, бір кісідей елімізді дамыту мақсатында орасан зор қызмет атқара бастады.

Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті – Елбасы Н.Ә. Назарбаев 1992 жылы Тәуелсіздіктің бірінші жылдығына арналған Қазақстан халықтарының форумында Қазақстан халқы Ассамблеясын құрылуын жариялаған болатын [1, 255 б.]. Үш жылдан соң, яғни 1995 жылғы 1 наурызда мемлекет басшысы жанындағы консультативтік-кеңесші орган ретінде Қазақстан халқы Ассамблеясын құру туралы жарлығы шықты. Өз тарихында ассамблея аталған мәртебеден қоғамдық-саяси мәртебеге ие конституциялық органға дейін өсті.

2007 жылы 21 мамыр айында Қазақстан Республикасы Конституциясына айтарлықтай өзгерістер енгізілді, бұдан кейінгі жылдардан бастап Қазақстан халқы Ассамблеясына конституциялық мәртебе берілді, соның нәтижесінде Ассамблея Қазақстан Республикасының Парламенті Мәжілісіне тоғыз депутат сайлау құқығына ие болды. Осы арқылы Ассамблеяның қоғамдық-саяси рөлі айтарлықтай артты. 2008 жылғы 20 қаңтарда Елбасы Н.Ә. Назарбаев «Қазақстан халқы Ассамблеясы» туралы заңға қол қойды. Сөйтіп, Қазақстан халқы Ассамблеясы еліміздің саяси жүйесінің толыққанды бөлігіне айналды. Қазақ даласына тоталитарлық тәртіп жылдары әр қилы саясатпен жер аударылып келген диаспоралардың ұрпақтары Қазақстан Республикасының азаматтары ретінде Қазақстандық бірегейлікті сақтауға, мемлекеттік ұлттық саясаты әзірлеуге және жүзеге асыруға, елдегі қоғамдық-саяси тұрақтылықты қамтамасыз етуге күш салды [2, 55 б.].

Ассамблея жұмысының басты мақсаты Қазақстандағы барлық этностардың рухани тұрғыда қайта жанғыруы мен дамуын қамтамасыз етіп қана қоймай, өркениеттік және демократиялық ұстанымдарға, мемлекеттік ұлттық саясатта барлық этностардың мүддесіне деген құрметке негізделген ұлтаралық қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру болып табылады. Себебі, сол кездегі посткеңестік елдердің барлығында дерлік ұлтаралық ынтымақ, бірлік, татулықты сақтау мәселесі басым болды. Бүгінгі күні Қазақстан халқы Ассамблеясы еліміздегі әрбір ұлт өкілдерінің мүддесін қорғайтын қоғамдық бірлестік болып табылады, сондай-ақ полиэтносты Қазақстан халқын топтастырушы институт ретінде де қалыптасты. Ассамблея Қазақстан азаматтарын отансүйгіштікке, бауырмашылдыққа тәрбиелеуге, халықтар арасындағы достық пен бірлікті нығайту ісіне өлшеусіз зор үлес-еңбегін қосып келеді. Және жастардың патриоттық сезімін оятып, Қазақстан халқының азаматтық және рухани-мәдени саласын одан әрі дамытуға, бәсекеге қабілетті ұлтты қалыптастыру процесінде республикадағы этносаралық келісімді қамтамасыз ету – бұл мекеменің басты саясаты болып саналады [3, 25 б.].

Ассамблеяның негізгі міндеті – диаспорааралық келісімді және әр ұлтқа толеранттылықты одан әрі нығайту үшін қолайлы жағдай жасау, ел бірлігін нығайту, қазақ ұлтының дәстүрі мен тілін дәріптей отырып диаспоралардың мәдениетінің сақталуына жағдай жасау, қоғамдық келісімді қолдау және дамыту. Сонымен қатар, Қазақстан халқы Ассамблеясы мемлекеттік органдарға экстремизм мен радикализм көріністеріне қарсы әрекет етуге, азаматтардың демократия нормаларына негізделген саяси-құқықтық мәдениетін қалыптастыруға көмек көрсетеді.

«Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында іс-шаралар өткізу бүгінгі күнде жақсы жолға қойылған. Ассамблея «Қазақтану» мәдени-ағартушылық жобасы, «Ұлы Дала елінің киелі мұрасы» тарихи-экологиялық жобасы сияқты өз жобалары мен акцияларын да өткізеді. Еліміздің жаңа тарихының шешуші кезеңдерінде Ассамблея әрдайым тұрақтандырушы және біріктіруші рөл атқарады. Қазақстан халқы ықпалдастығының бағыттары мен векторларының барлық спектрін көрсете отырып, ассамблеяның қоғамдық-саяси рөлі күрделене түседі. Рухани-мәдени интеграция үдерістерінің маңызды құрамдас бөлігі – тарихи сананы жаңғырту барлық этностарды біріктіруші бірлік негіздері, біздің дүниетанымыздың, халықтың өткені, қазіргі күні және іргелі негізі болып саналады [4, 7 б.].

2021 жылы 21 қазанда Ақорда резиденциясында Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың төрағалығымен бейнебайланыс форматында Қазақстан халқы Ассамблеясы Кеңесінің кеңейтілген отырысы өтті. Жиынға Парламент депутаттары, мемлекеттік органдардың өкілдері, республикалық этномәдени бірлестіктердің жетекшілері, сондай-ақ бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдері қатысты. Мемлекет басшысы Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың сындарлы саясатының арқасында елімізде этносаралық және конфессияаралық келісімнің бірегей үлгісі қалыптасқанын және оның тиімділігін әлем қауымдастығы мойындағанын атап өтті. Онда Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев биыл киелі Тәуелсіздігімізге 30 жыл толып отырғанын және еі алдымен қоғамның ішкі тұрақтылығын сақтау керек екенін айта келе: «Қастерлі Отанымызда түрлі мәдениеттердің үйлесім тапқаны – соның айқын көрінісі. Бұл – біртұтас ұлт болып ұйысуымыздың басты қағидаты әрі айнымас стратегиялық бағдарымыз» [5, 7 б.], – деді.

Тәуелсіздік жылдарында Қазақстан Республикасы мемлекеттің саяси бағытын-ұлттаралық келісім мен татулықты сақтауға негізделген сындарлы саясатының арқасында әлем жұртшылығына кең танымал тұғырлы мемлекетке айналды. Қоғамдық бірлікті ту етіп ұстау арқылы ғана біз алдымызға болашағы күшті, өркендеп, дамыған Қазақстан елі туралы ұлы мақсаттар қоя аламыз және сол мақсаттарға жетуге кәміл сенеміз. Ассамблея – татулықтың тұтқасы. Қоғамның бірлігі мен ұлттаралық келісімнің діңгегіне айналды. Мәселен қазіргі таңда этномәдени бірлестіктердің өзінің саны өсуде, олардың саны 800-ден асады, оның ішінде 28-і республикалық. Сонымен қатар 15 тілде газет-журнал, 8 тілде радиобағдарламалар, 7 тілде телебағдарламалар шығады. Білім беру толықтай өзбек, тәжік, ұйғыр, және украин тілдерінде жүргізілетін 88 мектеп жұмыс істеуде. Жыл сайынғы мерекелер: Наурыз, Сабантой, Масленица ортақ дәстүрге айналды. Қоғамның бекем бірлігінің арқасында халықаралық саясаткерлердің 30 жыл бұрынғы болжамдары жоққа шығарылды.

Қазақстан халқы Ассамблеясы бүкіл әлемге Қазақстанның этносаралық қатынастар саласында жүргізіп отырған саясатының табысты екенін паш етіп келеді. Жалпы алғанда негізінен Ассамблея жұмысының арқасында біздің елімізде этносаралық және конфессияаралық келісімнің бірегей моделі, әрбір азамат этникалық және діни ерекшелігіне қарамастан Конституцияда кепілдік берілген азаматтық құқықтары мен бостандықтарын толық пайдалана алатындай ерекше сенім, ынтымақ, өзара түсініктік ахуалы қалыптасты. Республикада Қазақстанның барлық этностарының мәдениетін, тілін, дәстүрін дамыту үшін қажетті жағдайдың бәрі жасалған. Осы орайда 2021 жылдың 21 қазанындағы Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан халқы Ассамблеясы Кеңесінің

кеңейтілген отырысында ең алдымен, мүмкіндіктердің тең болу қағидатына негізделген аймақтық дамуды қамтамасыз етудің маңыздылығына назар аударды. Соның ішінде этникалық анклавтардың туындауына, мәдени және тілдік кедергілерге, этносаралық шиеленістер мен қақтығыстарға әкеліп соғатын әлеуметтік-мәдени оқшаулануға қатысты қатерлерге тоқталды. Мемлекет басшысы мұндай қатерлердің алдын алу үшін еліміздегі қалалар мен ауылдарда, оқшауланған этникалық аудандар мен кварталдардың қалыптасуы сияқты жағымсыз тенденцияны еңсеруге бағытталған жүйелі шаралар әзірлеу қажеттігін айтты. Сонымен қатар, бірқатар аймақта этникалық топтардың қазақстандық шынайы өмірден алыстауына байланысты «ішкі эмиграция» үрдісі байқалып отырғанына назар аударды [5].

Біздің елдегі бірлік пен қоғамдық келісімнің бастауы – Қазақстан халқының ортақ тарихы. Ғасырлар бойы тағдыр тауқыметіне ұшыраған халықтарды құшағына сыйдыра білген қасиетті Ұлы Дала көптеген ұлыс пен ұлттың құтты қонысына айнала білді. «Бақ та, тақ та таласқанға бұйырмайды, халықтық істе жарасқанға бұйырады» деген дана бабаларымыз. Сондықтан да атқаратын игілікті істеріміз халқымыздың болашағын бірлігімізбен берік етсін.

Пайдаланған әдебиеттер:

1 «Қазақстан»: Ұлттық энциклопедия / Бас редактор Ә. Нысанбаев – Алматы «Қазақ энциклопедиясы» редакциясы, 1998 жыл.

2 «Қазақстандағы этносаралық қатынастар: проблемалары және тарихи тәжірибе» Қызылорда: Тұмар, 2003 – 64 б.

3 Тоғжанов Г.В., Кан В.С. Шаяхметов Н.У. Қазақстан халқы Ассамблеясы: тарихи очерк. – Алматы: Раритет, 2010. – 328 б.

4 Түймебаев Ж. Елбасы және Ассамблея: Татулық пен келісім. – // Егемен Қазақстан. – 2019. – 29 сәуір.

5 Қазақстан Республикасы Президентінің ресми сайты. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқы Ассамблеясы Кеңесінің кеңейтілген отырысында сөйлеген сөзі. Ақ орда. 2021 ж. 21 қазан.

МЕЖНАЦИОНАЛЬНЫЕ ОТНОШЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ В СОВРЕМЕННЫХ РЕАЛИЯХ

Королёва О.А.

Научный руководитель: Елеуханова С. В., Утебаева А. Д.
Карагандинский университет имени академика Е.А. Букетова
korolevarrr123@mail.ru

Қазақстан – это Великая страна с огромными возможностями. На сегодняшний день Казахстан оценивается как одно из благоприятных государств. Он обладает большой территорией, высоким авторитетом среди других стран. В Казахстане построено независимое государство, сформированы институты гражданского общества. Для Республики Казахстан характерен стабильный экономический рост. Казахский народ истинно соблюдает и с трепетом относится к традициям предков. Для казахов характерно гостеприимство и уважение к людям других национальностей. Казахстан, являясь многонациональной страной, принял все народы на своей богатой и щедрой земле.

Вопросы межнациональных отношений всегда были в приоритете казахстанской политики. Это обосновывается большим количеством национальностей, проживающих на территории республики. Казахстан позиционирует себя как многонациональная страна. И это